

РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

LABOR MARKET OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR

У статті висвітлено основні аспекти функціонування ринку праці в умовах війни. Розглядаються основні чинники, які завжди впливали на формування ринку праці, а саме: кількість населення, рівень ВВП, рівень безробіття та зайнятості, рівень заробітних плат і доходів населення, а також показники бідності населення, кількість робочих місць тощо. Багато уваги приділено аналізу демографічного чинника, як такого що впливає на формування і функціонування ринку праці. Адже внаслідок війни з росією українців вже поменшає на мільйони, оскільки війна тягне за собою підвищення рівня смертності, зниження народжуваності, погіршення стану здоров'я, зокрема через стреси, несвоєчасне лікування та недоступність якісної медичної допомоги і звичайно міграція населення. Окремо аналізується історія розвитку українського ринку праці, адже ще до початку воєнних дій та пандемії в Україні була сформована висока пропозиція праці при низькій оплаті її послуг, що ще й супроводжувалась фактичною деградацією робочої сили. Проведено детальний аналіз попиту і пропозиції на ринку праці, розглядаються різні дослідження рівня безробіття в Україні, аналізується також і оплата послуг праці. Розглянуто питання реакції держави на шок на ринку праці.

Ключові слова: ринок праці, демографія, міграція, попит і пропозиція, рівень зайнятості, рівень безробіття, доходи населення, заробітна плата, бідність.

Basic aspects of functioning of labour-market in the conditions of war are reflected in the article. Basic factors that always influenced on forming of labour-market are examined, namely: amount of population, level of GDP, unemployment and employment rate, the level of wages and incomes of the population, as well as indicators of population poverty, the index of business activity, the number of jobs, etc. A lot of attention is paid to the analysis of the demographic factor, as it affects the formation and functioning of the labor market. After all, as a result of the war with Russia, Ukrainians will already be reduced by millions, since the war entails an increase in the death rate, a decrease in the birth rate, a deterioration in health, in particular due to stress, untimely treatment and the unavailability of quality medical care, and of course population migration. In addition, the demographic impact of the war is significant not only during the war, but also during the following decades. The history of the development of the Ukrainian labor market is analyzed separately, because even before the start of hostilities and the pandemic, a high supply of labor was formed in Ukraine with low payment for its services, which was also accompanied by the actual degradation of the workforce. A detailed analysis of supply and demand in the labor market was also carried out. Thus, the analysis showed that the offer on the labor market in Ukraine already in April 2022 entered the stage of adaptation, and therefore the market began to resume its activity. The article also examines various studies of the level of unemployment in Ukraine, which made it possible to form the main trends in the labor market of Ukraine during the war. The payment of labor services, namely the wages of employees, as an integral component of the labor market, is also analyzed. It was determined that in some regions the drop in wages reaches more than 50%, therefore a detailed analysis of wages by month and by region was carried out. The question of the state's reaction to a shock on the labor market is also considered. That is, help for the unemployed, jobs and affairs during the war.

Key words: labor market, demography, migration, supply and demand, employment rate, unemployment rate, population income, wages, poverty.

УДК 331.5

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.76-29>

Поліщук О.Ю.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту
Рівненський державний гуманітарний
університет

Машта Н.О.

к.т.н., доцент кафедри менеджменту
Рівненський державний гуманітарний
університет

Савченко О.Р.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Рівненський державний гуманітарний
університет

Polishchuk Olena

Rivne State Humanities University

Mashta Nadiya

Rivne State Humanities University

Savchenko Olga

Rivne State Humanities University

Постановка проблеми. Наша країна, вже майже пів-року перебуває в стані активної війни. Все змінилось, і втому числі зазнав істотних змін і український ринок праці. Звичайно, війна впливає і на простих українців і на великий бізнес. Не встигнувши оговтатись від COVID-реальності, як у нас почалась воєнна. Але, зазначимо, що за пів-року ринок праці все ж зміг адаптуватись до нових реалій і навіть почав поступове відтворення.

Як би нам не хотілось, але про значні успіхи говорити не доводиться, проте якщо вважати, що нинішня криза є найпотужнішою за останнє десятиріччя, то позитивна динаміка все ж є. Навіть можна говорити про появу нових тенденцій на ринку праці, які проявляються у змінах поведінки роботодавців та пошукачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням функціонування ринку праці в Україні посвячено праці таких вчених, як: М. Абакумова, О. Бабака, А. Баланду, Л. Безтелесну, Д. Богиню, Е. Жуліна, Т. Кир'яна, В. Кулікова,

А. Колота, О. Кондрашова, В. Лагутіна, Е. Лібанову, І. Ломанова, В. Мандибуру, П. Мазурка, І. Малого, О. Мартин, Р. Михайлишина, І. Мельота, Г. Осового, Н. Павловську, Р. Подавалова, М. Соколика, Г. Тарасенка, О. Товстенка, Р. Тульчинського, С. Тютюнникову, Н. Шалімова та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є виявлення змін на ринку праці, що пов'язані з початком активної фази війни в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Загальновідомо, що ринок праці – це сукупність людей, зайнятих у виробництві товарів і послуг. На формування ринку праці впливає безліч чинників, але основними з них є кількість населення, рівень ВВП, рівень безробіття та зайнятості, рівень заробітних плат і доходів населення, а також показники бідності населення, індекс ділової активності, кількість робочих місць тощо.

Якщо згадати історію розвитку українського ринку праці, то за роки реформ після прийняття незалежності його вдалось стабілізувати. Зви-

чайно він зазнав які до сьогодні дають про себе знати. Адже ще до початку воєнних дій та пандемії в Україні була сформована висока пропозиція праці при низькій оплаті її послуг, що ще й супроводжувалась фактичною деградацією робочої сили [1].

Ситуація ускладнилась, коли в грудні 2019 р. розпочався спалах коронавірусу SARS-CoV-2 в Китаї. Вже через 2 місяці на міжнародному рівні

було визнано надзвичайну ситуацію в світі у зв'язку з цим спалахом захворюваності. В березні 2020 р. було зафіксовано перші випадки захворювання в Україні, а з 25 березня по усій території України було введено надзвичайний стан у зв'язку з активним поширенням хвороби. На початку 2020 р. Департамент глобальних комунікацій ООН закликав уряди усіх країн пом'якшити вплив COVID-19 ринку праці. В дослідженні Міжнародної організації праці, яке вийшло на початку березня 2020 р. вказувалося, що криза в економіці та на ринку праці, породжена пандемією COVID-19, може призвести до зростання світового безробіття майже на 25 млн. осіб [2]. Вторгнення росії зробило ситуацію на ринку праці ще критичнішою.

Якщо розглядати кожний з чинників що впливають на формування і функціонування ринку праці окремо, то по першому чиннику, а саме демографічному, нагадаємо, що Україна посідає сьоме місце в Європі та 36-те місце у світі – з 244 країн за кількістю населення. Але населення України невпинно скорочується. Скорочення становить в середньому 1,5 млн кожні п'ять років. Довоєнні дослідження показали, що якщо не вжити заходів та реформи, то до 2050-го населення України складатиме 35 млн. Останній раз така низька цифра була ще в 1946 році, після закінчення Другої світової війни [3].

До того ж з початку війни сусідні країни прийняли понад 5,23 млн українських біженців, серед яких близько 2,75 млн – працездатного віку.

Дослідження, які провели вже в 2022 році ще більш песимістичні: населення України до 2030 року скоротиться у кращому випадку до 35 мільйонів осіб, у найгіршому – до 30 мільйонів. А науковці Національної академії наук прогнозували, що до кінця XXI століття населення України скоротиться до 22 мільйонів [4].

Пояснення цьому просте: внаслідок війни з росією українців поменшає на мільйони. Зокрема, по – перше: тому що війна тягне за собою підвищення рівня смертності, зниження народжуваності та погіршення стану здоров'я, зокрема через стреси, несвоєчасне лікування та недоступність якісної медичної допомоги (ці втрати будуть вимірюватись тисячами). Друге – втрати що будуть вимірюватись мільйонами – це втрати населення пов'язані з міграцією.

Тут варто навести висновки зроблені директором Інституту демографії та соціальних досліджень Еллою Лібановою. «Без сумніву, частина евакуйованих жінок та дітей осяде за кордоном, налагодить побут і ніколи не повернеться до України. Більше того, до них поїдуть чоловіки та батьки, щойно така можливість з'явиться», «Якщо війна триватиме, наприклад, ще шість місяців – жінки, які спочатку не мали наміру емігрувати, знайдуть собі стабільну роботу за кордоном і там залишаться. Відтак це можуть бути варіанти втрат від 600 тис. до 5 млн співвітчизників». Крім того, бебі-буму в Україні після війни не буде. «Війни, після яких відбувалися бебі-буми, закінчилися в середині минулого століття. Тоді вони тривали роками, подружжя було розведене довго, чоловіки поверталися після тривалої відсутності, і жінки народжували стільки дітей, скільки вдавалося. Зараз народжуються переважно ті діти, яких бажать батьки. А батьки стурбовані не так народженням дітей (більше 1–2 на сім'ю), скільки власним життям – розвитком, освітою, кар'єрою, відпочинком тощо» [5].

Крім того, історія свідчить, що демографічний вплив війни значний не лише під час війни, а й протягом наступних десятиліть. Ця війна може бути особливо спустошливою через довоєнну ситуацію: населення країни вже скорочувалося, народжуваність і тривалість життя були низькими порівняно з її сусідами.

Так, якщо в 1990 році, кількість населення України становило – 51,8 млн. То вже у 2022 році, за оцінками ООН, населення України становило 41 млн 130 тис осіб. За цими даними, протягом 1990–2022 років Україна втратила близько 10,7 млн людей (понад 20% населення). Якщо оцінки Держстату від 2019 року правильні (у 2019 році уряд провів електронний перепис, який більшість дослідників не вважають адекватним), то наявна кількість населення в Україні менша, ніж оцінка ООН: лише близько 37,9 млн осіб.

Тому перед повномасштабним вторгненням РФ демографічна криза в Україні, спричинена російською анексією Криму та окупацією частини Донбасу, а також еміграцією та низьким рівнем народжуваності, призвела до скорочення населення більш ніж на 26% протягом 1990–2022 років (рис. 1) [6].

А результати дослідження, профінансованого Радою ЄС, показують, що населення України може скоротитися ще на 24–33% залежно від тривалості війни. Ефект буде особливо помітним для дітей та населення продуктивного віку.

Цю ситуацію вже визначили як демографічну трагедію через кілька причин [6].

Перша з них – втрата життів. Навіть до війни тривалість життя в Україні не росла, тоді як у Польщі очікувана тривалість життя в 1999–2020 роках

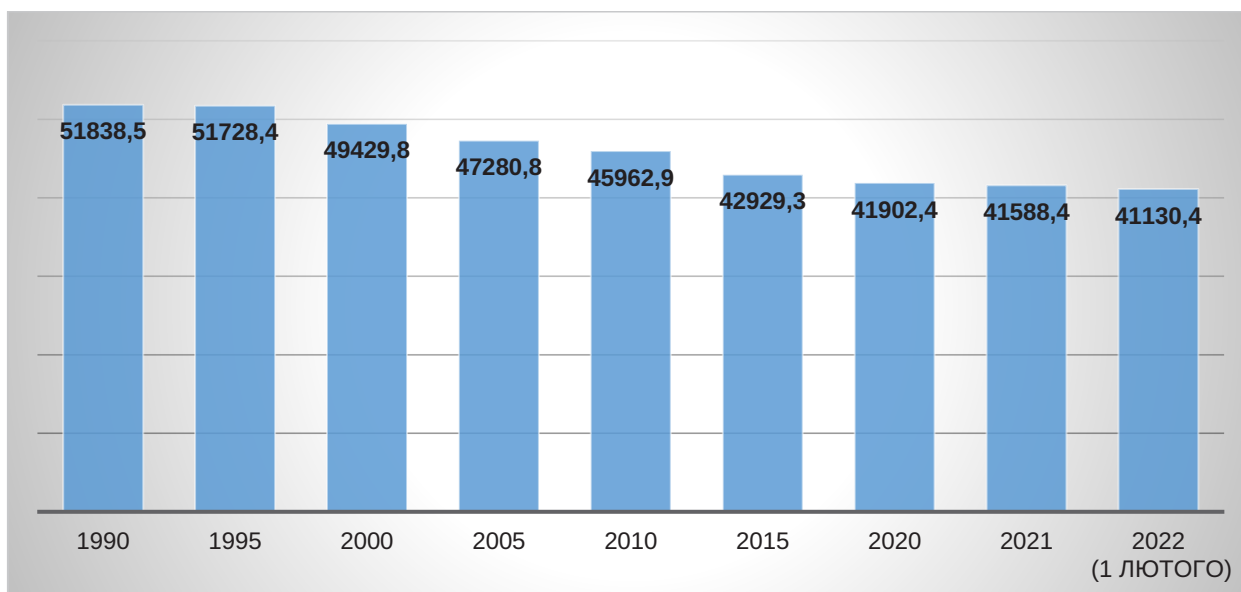

Рис. 1. Чисельність населення в Україні 1990–2022 (1 лютого)

Джерело: [7]

виросла на 7,3 року для жінок та 8,4 року для чоловіків. В Україні відповідні показники становили 1,8 та 0,8 року переважно через зниження цього показника на початку 1990-х та вплив коронавірусу на очікувану тривалість життя у 2020 році.

Війна спричинила невідому кількість смертей військових та цивільних (точні дані недоступні). Ця кількість різна в різних джерелах.

Друга причина – вплив війни на географічний розподіл населення. Він постійно та повністю мінявся через масове внутрішнє переселення людей, яке триває. Міжнародна організація з міграції оцінює, що понад 7,1 млн людей (16% населення країни) стали внутрішньо переміщеними особами.

Хоча 4,5 млн осіб повернулися додому, дехто може виїхати знову. Розрахунки переміщення між областями, виконані на даних проникнення Facebook, демографічних даних та методах геолокації, показали, що 15 травня 2022 року 6 842 151 людина перемістилася з області свого постійного проживання.

Третя причина – багато біженців переїхали до інших країн, покинувши свої сім'ї, власність, навчання та роботу. За інформацією вищої комісії з питань біженців ООН, кількість біженців з України з 24 лютого становила 6,6 млн.

Четверта причина – зниження народжуваності через наслідки війни та імовірне зниження народжуваності через меншу кількість жінок репродуктивного віку.

П'ята причина – вплив структури населення з високою часткою людей похилого віку. Навіть не маючи якісних даних про вікову структуру біженців чи ймовірну вікову структуру тих, хто повернеться

в Україну, є висока ймовірність того, що нова вікова структура країни матиме менше молоді та більше людей старшого віку, що створюватиме додатковий тиск на економіку під час реконструкції.

Шоста причина – втрата території. Російські війська окупували близько 100 тис кв км включно з Кримом, що дорівнює близько 20% території України [6].

Що ж стосується географії нашого ринку праці, то до війни 41% населення був сконцентрований у 6 областях: Дніпропетровській, Харківській, Львівській, Одеській, Київській, Запорізькій та в місті Києві. Заробітна плата тут була в середньому на 15–30% вища, ніж в інших областях та містах країни.

Тепер про попит і пропозицію на ринку праці, адже він як і будь-який інший ринок підпорядковується тим самим законам ринкової рівноваги.

Як видно з рис. 2. в квітні на ринку пропозиція (кількість вакансій) перейшла у фазу адаптації, пошукачі почали відновлювати свою активність, проте зараз на ринку є тільки 30% вакансій від довоєного рівня. Таким чином пошукачів на ринку в 4–6 разів більше ніж є вакансій, що безумовно породжує ще більше зростання безробіття в країні.

До прикладу за даними сайту roboota.ua, у січні 2022-го максимальна кількість відгуків, яку отримала одна з вакансій протягом дня, склала 168. У травні 2022-го максимальна кількість відгуків, яку отримала 1 вакансія за 1 день, склала 843 відгуки. Різниця у 5 разів. Це дуже контрастний приклад, але саме він відображає всю суть ситуації, що склалася [3]. Отже, як повідомляє НБУ, через війну рівень безробіття в Україні сягнув рекордних 35%.

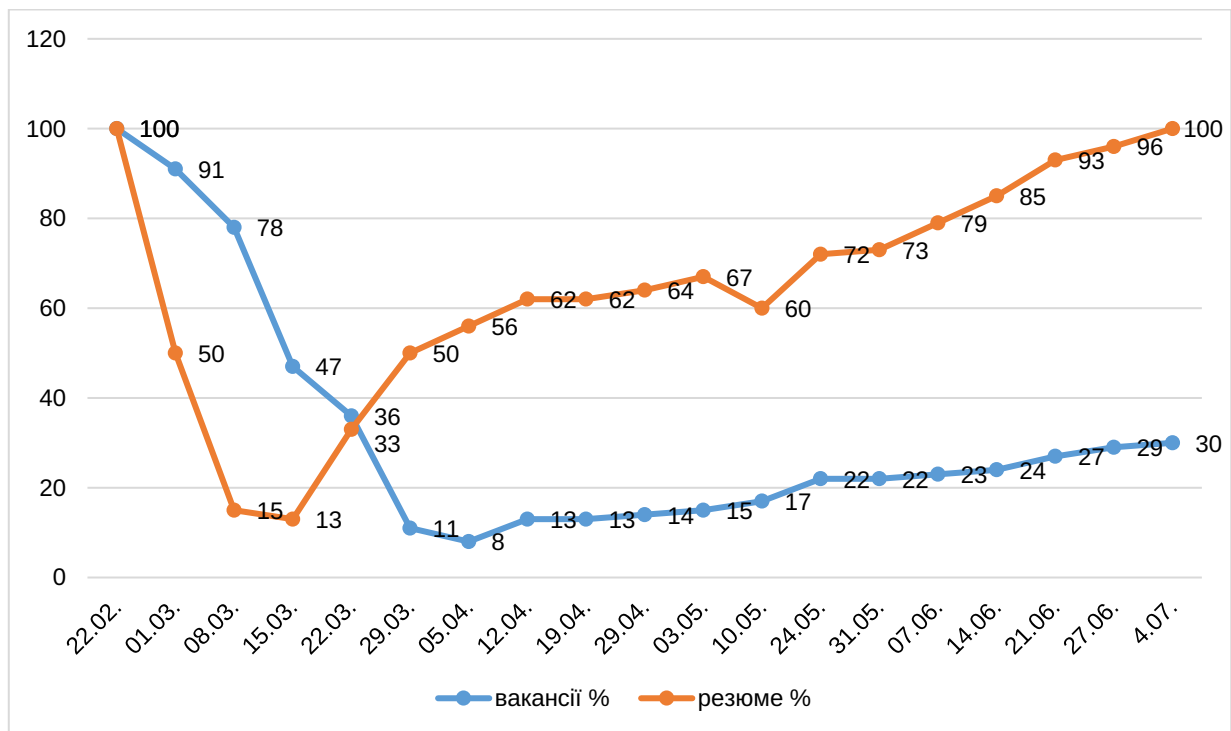

Рис. 2. Динаміка вакансій та резюме за даними robita.ua, %

Джерело: [3]

Утім, міграція українців за кордон та мобілізація стримали зростання рівня безробіття. Без цих факторів ситуація була б гіршою, кажуть в НБУ.

«До кінця року рівень безробіття скоротиться з пікових значень у II кварталі 2022 року завдяки відновленню економіки та збільшенню попиту на робочу силу. Утім, як і в інших країнах (наприклад, колишньої Югославії), навіть після закінчення активних бойових дій, безробіття знижуватиметься повільно та залишатиметься на вищих рівнях, ніж раніше, через довгострокові наслідки війни», – прогнозує Нацбанк [8].

Зазначимо, що на рівень безробіття початково вплинула економічна криза, викликана COVID-19 (рис. 3). Так, вже в 2020 р. Спостерігалось активне зростання безробіття – його рівень дуже швидко наблизився до рівня 2017 р. Але на цьому не зупинився і в першому кварталі 2021 р. зріс ще на 1% досягнувши рівня в 10,4%. Така ж ситуація спостерігалась на ринку праці в 2000–2002 роках. Тоді, як і зараз найбільше зросло молодіжне безробіття, при цьому ця група завжди є самою більшою. Така ж тенденція з молодіжним безробіттям спостерігається і в країнах ЄС.

Такі тенденції в сфері безробіття були пов'язані з:

1) відсутністю кваліфікації у людей, які втратили роботу в одній галузі, для переходу на роботу в інші галузі, де попит на працю підвищений;

2) відсутністю бажання до перепрофілювання/підвищення кваліфікації та пошуку роботи в інших сферах загалом;

3) обмеженням на мобільність робочої сили, пов'язаним із складнощами переїзду в інші регіони.

З початку війни Держстат не оприлюднює дані про зайнятість, безробіття та стан на ринку праці. Однак незалежні оцінки невтішні – йдеться про мільйони громадян.

Так, наприклад професорка Київської школи економіки Ганна Вахітова, вважає що рівень безробіття в Україні під час війни зріс приблизно з 10% до 27–30%, а рівень зайнятості впав – із 56% до 40%. При цьому кількість офіційних безробітних знижується. Станом на початок липня 2022 року таких, зареєстрованих у Держцентрі зайнятості, налічувалося 312 тис. осіб – на 8% менше, ніж на відповідну дату минулого року. Зменшення показника у Держцентрі зайнятості пояснюють тим, що деякі громадяни на початку війни не розірвали трудові відносини та ще сподіваються повернутися до роботи, багато хто виїхав за кордон, а частину чоловіків призвали на військову службу [9].

Щодо офіційної статистики, також відомо, що у березні – червні 2022 р. на облік стали 252,6 тис. безробітних, що на 3% більше, ніж за аналогічний період минулого року. А загалом на 1 липня статус безробітного мали 316,4 тис. осіб, що на 8% менше, ніж на відповідну дату торік. З них за цей період працевлаштовано 92,4 тис. осіб. Однак така динаміка не заспокоює оскільки, сотні тисяч потенційних пошукачів виїхали за кордон, а пере-

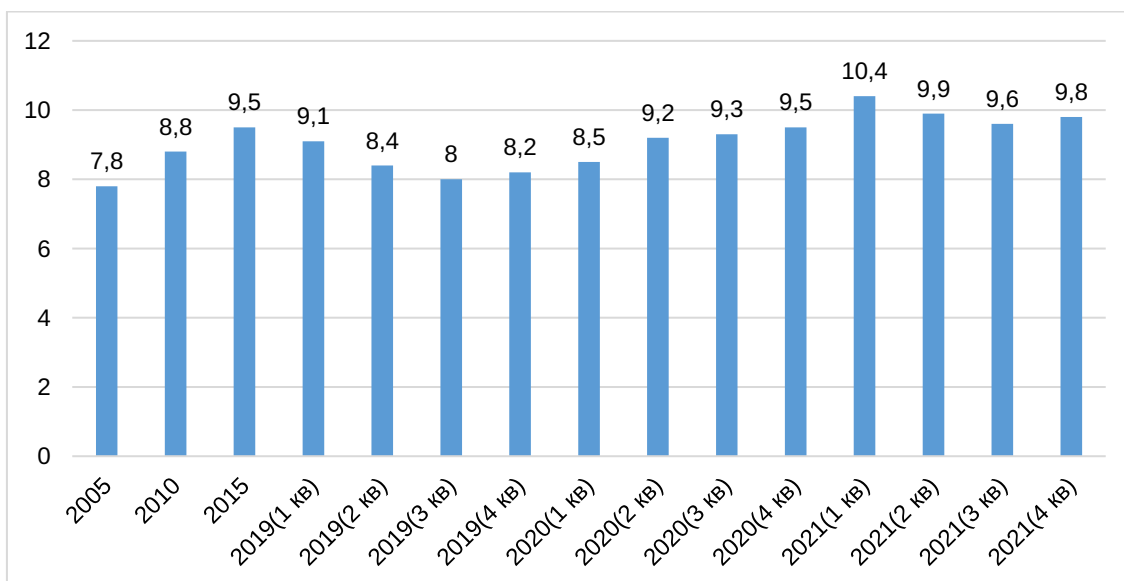

Рис. 3. Рівень безробіття в Україні, % (за даними Держкомстату)

Джерело: [7]

міщеним по Україні особам (які також отримують допомогу від держави) не завжди зручно шукати роботу на новому місці [10].

Окрім Держкомстату статистичні дослідження проводять через опитування населення за методологією МОП. Згідно таких досліджень в 2021 році рівень безробіття сягав 10%. Звичайно в 2022 році такі дослідження не проводились, або не були опубліковані, проте цікавими є наприклад дані зібрані групою "Рейтинг" згідно яких кількість респондентів, що втратили роботу станом на кінець липня становила – 39%, що ще на 4% більше ніж у червні цього ж року. Окремо зазначимо, що згідно цього опитування до війни не мали роботи 12% опитаних. Якщо дивитись по регіонам, то найвищий рівень безробіття звичайно на сході – 57%, проти 32% на заході країни.

Якщо аналізувати інформацію по категорія громадян, які зареєструвались як безробітні, то ситуація наступна: вікова структура: до 35 років – 26%, 35–44 роки – 29%, 45–55 років – 28%, понад 55 років – 17%; за освітою: вища – 49%, професійно-технічна – 33%, загальна середня – 18%; за напрямком діяльності: працівники сфери торгівлі та послуг – 18%, з обслуговування, експлуатації устаткування та машин – 17%, представники найпростіших професій – 13%, службовці та керівники – 13%, фахівці – 11% і професіонали – 9% [10].

Інтерес також представляє соціальне дослідження проведене групою «Рейтинг», результати якого зображено на рис. 4, рис. 5 [10].

Згідно з опитуванням, яке robota.ua проводила в травні про скорочення штату заявили 60% компаній. Так найбільше постраждала сфера логістики та транспорту – 80%; медицина та фармацевтика – 71%; туризм, готельно-ресторанний

бізнес – 66%; маркетинг, реклама та PR – 60%; роздрібна й гуртова торгівля – 58% [3].

За даними уряду і KSE за пів-року активної війни в Україні щонайменше 388 підприємств зруйновано, або захоплено. Лише за попередніми підрахунками втрати ВВП в II кварталі 2022 року становлять щонайменше 40% порівняно з попереднім періодом. Під впливом бойових дій чи окупації перебувають території, де в мирний час генерувалося 20% ВВП України. Спричинені війною економічні потрясіння поширилися на всі галузі, а тому найбільш повно проявилися на ринку праці [10].

Невід'ємною складовою ринку праці є – оплата послуг праці, а саме заробітна плата працівників.

У перші місяці війни падіння заробітних плат в приватному секторі в середньому становило від 25% до 50% порівняно з довоєнним часом. У бюджетному секторі ситуація трохи краще: персонал частково відправляли в простій з виплатою 2/3 зарплат.

Експертно-аналітичний центр кадрового порталу grc.ua детально проаналізував ситуацію з зарплатами в регіонах України.

Найвищі середні заробітні плати, як завжди залишаються у Києві – 29500 грн (у червні – липні), що на 300 грн. більше ніж з початку війни. На другому місці, з початку активних бойових дій була Львівська область. Тут в червні пропонували в середньому 20500 грн в місяць. Проте вже в липні ситуація змінилась і середня заробітна плата в регіоні скоротилась до 18900 грн. В інших же західних областях спостерігалась позитивна динаміка. У липні пропозиції були наступні: Закарпатська область (16 600 грн), Івано-Франківська область (15 200 грн), Хмельницька область

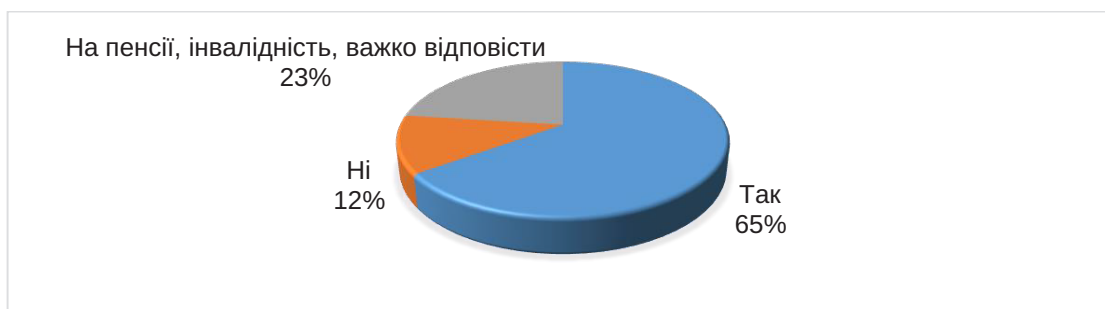

Рис. 4. У Вас була робота до війни?

Джерело: [10]

Рис. 5. Чи працюєте Ви зараз?

Джерело: [10]

(14 800 грн), Тернопільська область (14 300 грн), Рівненська область (11 500 грн).

У липні на друге місце вийшла Одеська область, де пропозиція заробітної плати склала в середньому 22500 грн, проти 18700 у червні. Для порівняння: Харківська область (середня зарплата 18 000 грн), Запорізька та Чернівецька області (17 100 грн).

Відчутно знизилися зарплати, які пропонують у липні, у Дніпропетровській області (з 19 100 грн у червні до 16 100 грн у липні), у Миколаївській області (з 19 500 грн у червні до 14 800 грн у липні), на Сумщині (з 14 300 грн у червні до 12 500 грн у липні), на Волині (з 15 400 грн у червні до 12 200 грн у липні) та на Житомирщині (з 14 900 грн у червні до 11 800 грн у липні) [11].

Загалом, кажуть у НБУ, номінальні зарплати у 2022 році скоротяться на 12%, а в реальному вимірі – на 27%.

Далі з відновленням економіки, пошквалювання попиту на робочу силу номінальні зарплати швидко зростатимуть і перевищать довоєнний рівень вже у 2023 році. Але через інфляцію реальні зарплати навіть наприкінці 2024 року будуть усе ще нижчими за довоєнний рівень [8].

На останок хочемо зауважити як відреагувала держава на шок на ринку праці. У квітні Верховна Рада прийняла закон, яким спрощується проце-

дура отримання статусу безробітного та призначення допомоги по безробіттю під час війни. Роботодавцям надано додаткові економічні стимули для працевлаштування внутрішньо переміщених осіб (ВПО) – вони можуть отримувати допомогу на виплату зарплати таким особам у розмірі 6500 гривень. Створено програми релокації бізнесу, тобто переміщення підприємств із зон бойових дій на більш безпечні території, зокрема, захід України, і вже 601 підприємство взяло участь у цій програмі. А 87 підприємств знаходяться в процесі переїзду. В травні Державною службою зайнятості за участі Міністерства економіки було підписано договір про співпрацю та інформаційну взаємодію з найбільшими сайтами з працевлаштування. Результатом цього співробітництва має стати створення єдиної бази з вакансіями [12].

Висновки з проведеного дослідження. Найважливішим на сьогодні для всіх є закінчення активної фази війни. Тоді можна говорити про швидке відновлення попиту, економіки та ринку праці. В іншому ж випадку, якщо війна буде затяжною запустяться негативні сценарії розвитку економіки. Адже вже сьогодні на ринку праці є нові проблеми. Так, поки попит перевищує пропозицію, але коли завершиться війна і Україна почне відновлюватись з великою ймовірністю виникне зворотня ситуація – дефіцит робочої сили, особливо

кваліфікованої, а це породжує нові проблеми для економіки. Крім того, дослідження НБУ показують, що у найкращому випадку, за умови швидкого відновлення економіки, і швидкого зростання номінальних заробітних плат у грошовому виразі, враховуючи інфляційні процеси навіть в 2024 році нам не вдасться досягнути довоєнного рівня реальних заробітних плат.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Поліщук О. Формування ринку праці в умовах трансформаційної економіки України: дис. к.е.н.: 08.00.01. Львів, 2012. 294 с.
2. Сало Я. В., Базеліук О. В. Вплив пандемії на ринок праці в Україні. *Економіка і суспільство*. 2021. № 33. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/868/833> (дата звернення: 29.08.2022).
3. Огляд ринку праці. Що відбувається з роботою в Україні під час війни? *Спеціальний воєнний випуск Forbes*. 20 липня 2022. URL: <https://forbes.ua/company/oglyad-rinku-pratsi-shcho-vidbuvaetsya-z-robotoyu-v-ukraini-pid-chas-viyni-19072022-7243> (дата звернення: 29.08.2022).
4. У НАН спрогнозували кількість українців до кінця століття. *Слово і діло*. 3 грудня 2021. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/12/03/novyna/suspilstvo/nan-sprohnozuvaly-kilkist-ukrayinciv-kincyastolittya> (дата звернення: 29.08.2022).
5. Як скоротиться чисельність населення України через війну – прогноз соціолога. *Слово і діло*. 7 червня 2022. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/06/07/novyna/suspilstvo/yak-skorotytsya-chyselnist-naselennya-ukrayiny-cherez-vijnu-prohnoz-soczioloha> (дата звернення: 29.08.2022).
6. Гузман Х. М. Демографічна трагедія України: другий голодомор? *Економічна правда*. 28 червня 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/06/28/688487/> (дата звернення: 29.08.2022).
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 29.08.2022).
8. Панченко О. Рівень безробіття в Україні сягнув 35%, але до кінця 2022 року скоротиться – НБУ. *The Village Україна*. 30 липня 2022. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/business/news/328755-riven-bezrobittya-v-ukrayini-syagнув-35-aledo-kintsya-2022-roku-skorotytsya-nbu> (дата звернення: 29.08.2022).
9. Бабенко М. Мільйони безробітних: скільки людей в Україні втратили роботу під час війни. *Фокус*. 8 липня 2022. URL: <https://focus.ua/uk/economics/521630-milliony-bezrobotnyh-skolko-lyudey-v-ukraini-poteryali-rabotu-vo-vremya-voynu> (дата звернення: 29.08.2022).
10. Швець А. Підтримати своїх. Як компанії піклуються про працівників під час війни. *DsNews.ua*. 2 серпня 2022. URL: <https://www.dsnews.ua/ukr/economics/pidtrimati-svojih-yak-kompaniji-pikluyutsya-pro-pracivnikiv-pid-chas-viyni-01082022-463588> (дата звернення: 29.08.2022).

11. Липень 2022: зарплати не встигають за споживчою інфляцією. *Galinfo*. 25 липня 2022. URL: https://galinfo.com.ua/news/lypen_2022_zarplaty_ne_vstygayut_za_spozhyvchoyu_inflyatsiyeu_387944.html (дата звернення: 29.08.2022).

12. Ринок праці під час війни: чи є у українців шанси знайти собі нову роботу. Державний центр зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/publikaciya/rynok-praci-pid-chas-viyny-chy-ye-u-ukrayinciv-shansy-znayty-sobi-novu-robotu> (дата звернення: 29.08.2022).

REFERENCES:

1. Polishchuk O. (2012). Formuvannia rynku pratsi v umovakh transformatsiinoi ekonomiky Ukrainy [Wage formation in the conditions of market transformation of Ukraine's economy]. Candidate tesis. Lviv. 294 p.
2. Salo Ya. V., Bazeliuk O. V. (2021) Vplyv pandemii na rynek pratsi v Ukraini [The impact of the pandemic on the labor market in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo [Economy and society] (electronic journal)*, vol 33. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/868/833> (accessed 29.08.2022).
3. (2022) Ohliad rynku pratsi. Shcho vidbuvaetsia z robotoiu v Ukraini pid chas viiny? [Overview of the labor market. What happens to work in Ukraine during the war]. *Spetsialnyi voiennyi vypusk Forbes [Forbes Special War Issue] (electronic journal)*. Available at: <https://forbes.ua/company/oglyad-rinku-pratsi-shcho-vidbuvaetsya-z-robotoyu-v-ukraini-pid-chas-viyni-19072022-7243> (accessed 29.08.2022).
4. (2021) U NAN sprohnozuvaly kilkist ukrainsiv do kintsia stolittia [The National Academy of Sciences predicted the number of Ukrainians by the end of the century]. *Slovo i dilo [Word and deed] (electronic journal)*. Available at: <https://www.slovoidilo.ua/2021/12/03/novyna/suspilstvo/nan-sprohnozuvaly-kilkist-ukrayinciv-kincyastolittya> (accessed 29.08.2022).
5. (2022) Yak skorotytsia chyselnist naselenia Ukrainy cherez viinu – prohnoz sotsioloha [How the population of Ukraine will decrease due to the war – a forecast of a sociologist]. *Slovo i dilo [Word and deed] (electronic journal)*. Available at: <https://www.slovoidilo.ua/2022/06/07/novyna/suspilstvo/yak-skorotytsya-chyselnist-naselennya-ukrayiny-cherez-vijnu-prohnoz-soczioloha> (accessed 29.08.2022).
6. Huzman Kh.M. (2022) Demohrafichna trahediia Ukrainy: druhyi holodomor? [The demographic tragedy of Ukraine: the second Holodomor]. *Ekonomichna pravda [Economic truth] (electronic journal)*. June 28, 2022. Available at: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/06/28/688487/> (accessed 29.08.2022).
7. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 29.08.2022).
8. Panchenko O. (2022) Riven bezrobittia v Ukraini siahnuv 35%, ale do kintsia 2022 roku skorotytsia – NBU [The unemployment rate in Ukraine has reached 35%, but it will decrease by the end of 2022 – NBU]. *The Village Ukraina [The Village Ukraine]*. (electronic journal) Available at: <https://www.the-village.com.ua/village/>

business/news/328755-riven-bezrobittya-v-ukrayini-syagnuv-35-ale-do-kintsya-2022-roku-skorotitsya-nbu (accessed 29.08.2022).

9. Babenko M. (2022) Miliony bezrobitnykh: skilky liudei v Ukraini vtratyly robotu pid chas viiny [Millions of unemployed: how many people in Ukraine lost their jobs during the war]. *Fokus* [Focus] (electronic journal). Available at: <https://focus.ua/uk/economics/521630-milliony-bezrobotnyh-skolko-lyudey-v-ukraine-poteryali-rabotu-vo-vremya-voyny> (accessed 29.08.2022).

10. Shvets A. (2022) Pidtrymaty svoikh. Yak kompanii pikluyutsia pro pratsivnykiv pid chas viiny [Support your own. How companies take care of workers during wartime]. *DsNews.ua* (electronic journal). Available at: [https://www.dsnews.ua/ukr/economics/pidtrimati-svoijih-](https://www.dsnews.ua/ukr/economics/pidtrimati-svoijih-yak-kompaniji-pikluyutsya-pro-pracivnikiv-pid-chas-viiny-01082022-463588)

[yak-kompaniji-pikluyutsya-pro-pracivnikiv-pid-chas-viiny-01082022-463588](https://www.dsnews.ua/ukr/economics/pidtrimati-svoijih-yak-kompaniji-pikluyutsya-pro-pracivnikiv-pid-chas-viiny-01082022-463588) (accessed 29.08.2022).

11. Lypen 2022: zarplaty ne vstyhaiut za spozhyvchoiu inflatsiieiu [July 2022: Wages not keeping pace with consumer inflation]. *Galinfo* (electronic journal). Available at: https://galinfo.com.ua/news/lypen_2022_zarplaty_ne_vstygayut_za_spozhyvchoyu_inflyatsiieyu_387944.html (accessed 29.08.2022).

12. (2022) Rynok pratsi pid chas viiny: chy ye u ukraintsiv shansy znaity sobi novu robotu [The labor market during the war: do Ukrainians have a chance to find a new job]. *Derzhavnyi tsentr zainiatosti* [State Employment Center]. Available at: <https://www.dcz.gov.ua/publikaciya/rynok-praci-pid-chas-viiny-chy-ye-u-ukrayinciv-shansy-znaity-sobi-novu-robotu> (accessed 29.08.2022).